

jellegzetes, következetes, hajlíthatatlan személyiségnek tartják magukat; a tengerpartiak úgy vélik, hogy ők nagyon barátságosak és előzékenyek, alkalmazkodóak, és ezért használható emberek; a karintiaiak magukat „mély érzésű” (tiefes Gemüt), szelíd és nemes természetű embereknek látják; a stájerok pedig úgy érzik, hogy ők vendég-szeretők, társaságkedvelők és nyíltszívűek, akik bőbeszédűségükben képtelenek titkot tartani.

A muravidékiek heterosztereotípiája kevésbé elterjedt, mert 1918-ig a magyar politikai és nyelvi védőernyő miatt szinte valamennyi szlovén elől el volt zárva; a Murán keresztül, csak Jugoszláviában kezdtek hidat építeni. Épp ezért a másokhoz való viszonyukban általában bizonyos szovilizmust tulajdonítanak nekik, ami viszont az ő sztereotíp önképükben udvariasságként és előzékenységgként szerepel.

SZILÁGYI IMRE fordítása

Részlet a szerző *Misli o slovenskem cloveku – Gondolatok a szlovén emberről* – című, 1992-ben Ljubljanában megjelent kötetéből.

IVAN CANKAR

Mátyás király

Olyan tisztán láttam őt, ahogy most téged, barátom.

Láttam Mátyás királyt, amint ott ült magas acéltrónján. A trónterem olyan volt, amilyennek el szoktuk képzelni: alacsony, sötét, és olyan tágas, hogy falat és sarkokat sehol sem látni; a sötét oszlopsorok mögött még nagyobb termek nyíltak a hideg éjszakába. Fáklya vagy gyertya sehol sem égett, mégis gyér fénysugarak szűrődtek a homályba, mintha fehér lepkék röpködtek volna a mennyezet alatt.

Ott is voltam köztük meg nem is; belélegeztem nehéz lélegzetüket, láttam fehér arcukat és piros vérüket; most mégis úgy érzem, csak testetlen szívem volt ott.

Mátyás király acéltrónján ült, hatalmas volt és erős. Arca falfehér volt, széles állkapcsa alatt pompás fekete szakáll hullámzott. Mélyen ülő szemeiben fátyolosan lángolt a tűz, két óriási, sűrű szőrzettel borított ökle a súlyos tölgyasztalon pihent, készen arra, hogy bármelyik percben fölemelkedjék. Így ült ott Mátyás király és így ültek, támaszkodtak, feküdtek körülötte vitézei is; egyikük sem mozdult, de nem is aludt, mert bármelyik pillanatban üthetett az óra, melyet ezer éve megjövendöltek.

Mátyás és vitézei fátyolos izzású tekintetében várakozás feszült. Mintha az óramutató épp most érné el a tizenkettőt, és minden pillanatban elkezdhetne ütni. Az összeszorított, hatalmas öklök várták, hogy kinyílhassanak, és kardot ragadhassanak.

Hűvös szél kerekedett, mintha valahol a sötétben kinyílt volna egy láthatatlan ajtó; Mátyás szakállának fekete hullámai feléledtek és susogni kezdtek, szemében a láng fellobbant, és világosabban kezdett ragyogni.

Egy különös alak lépett a terembe, senki sem tudta, honnan, miként jött; egyszer csak ott állt Mátyás tölgyfa asztala előtt. Arca csupa vér volt, alig lehetett kivenni vonásait; rongyos ruhája is véres és sáros; bal kabátujja üresen lógott lefelé. Így lépett Mátyás vitézei közé, s egy szót sem szólt; azon nyomban hasonlatossá vált hozzájuk, csöndes mozdulatlanúságba dermedt, jobb keze öklöbe szorult: sötét szemében kigyúlt a várakozás lángja.

De már jött a következő; ez mankóval sántikált, mert a fél lába hiányzott; ugyanúgy tett, mint az első. Utána mindjárt megjelent a harmadik, aki, lássatok csodát, a kezében hozta saját fejét, amely az összetapadt hajtincsektől egészen az álláig vértől volt izamos, de még élt, szemei élénken ragyogtak; amint beállt a társai közé, fölemelte a fejét, és a nyakára helyezte.

Néztem e csodát, és egyáltalán nem csodálkoztam; úgy tűnt fel nekem, mintha mindez a legnagyobb rendben volna, és nem is lehetne másként.

Akkor sem csodálkoztam, amikor már hosszú menetben jöttek mindenfelől; olyan menetek, amelyet emberi szem még nem látott. Csöndben, hangtalanul jöttek, léptek zaja sem hallatszott – ezer meg ezer élő testű, figyelő szemű, remegő szívű, hangtalan árnyék. És csak jöttek és jöttek; szakadatlanul ontotta őket az éjszaka titokzatos, homályos öle; ez az éjszaka, úgy érzem, egy évnél is tovább tartott. A terem egyre tágasabb lett, széthúzódott a végtelenbe, így mindenkinek jutott hely.

Mátyás király nem mozdult, lángoló szeme még csak nem is pislogott annak látán, hogy olyan hatalmassá nőtt a tábora, mint a Jozafát völgye ítéletnapkor. Nem akart véget érni e szörnyű éjszaka, melynek szörnyűségét a csend csak fokozta; már egy éve tartott, már fordult a második, harmadik év is.